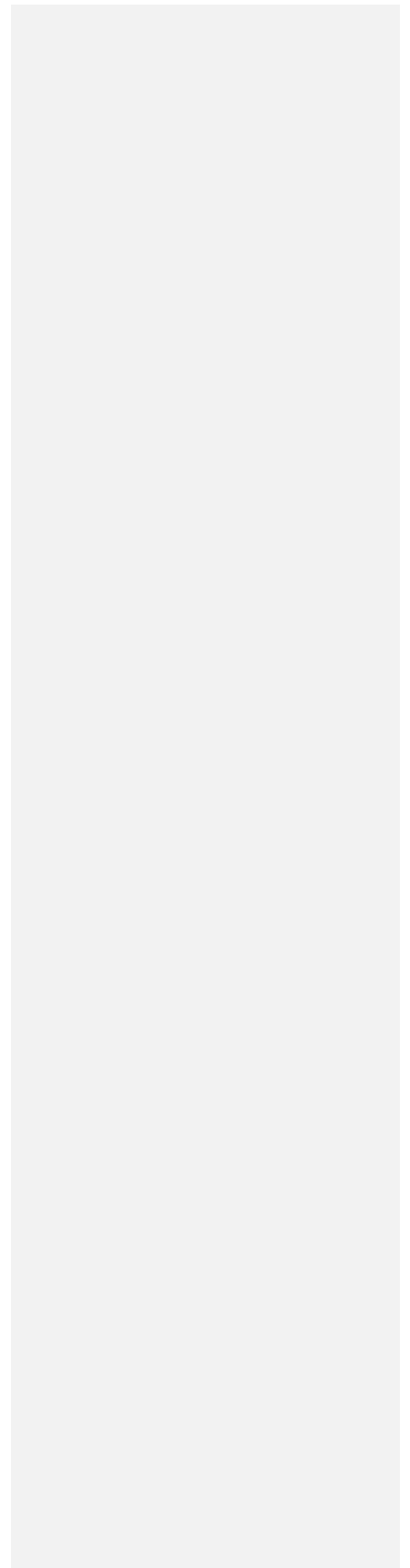
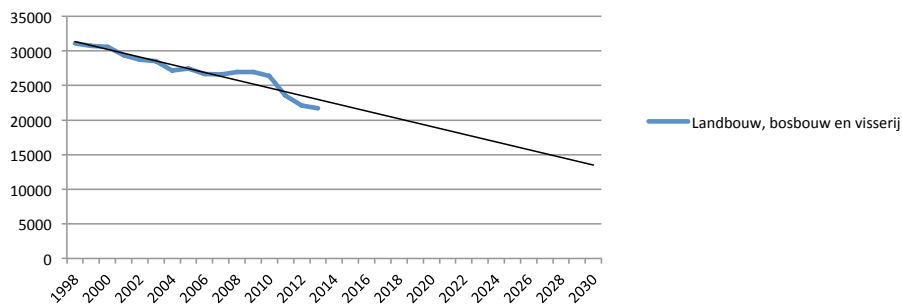

Ontwikkelingen op de arbeidsmarkt in Overijssel per sector

Concept bijlage bij verkenning 'Waar verdient Overijssel zijn Geld mee in 2030?'
Concept 12/12-2014. Dit materiaal is bedoeld als input voor de verkenning en moet nog nadrukkelijk gecontroleerd en gewogen worden.

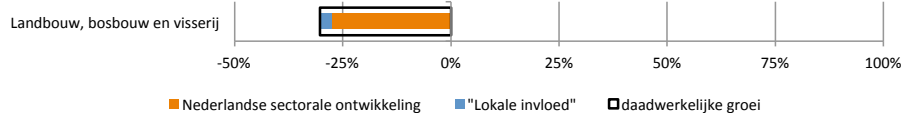

Datasheet arbeidsmarkt landbouwsector
Ontwikkeling van de landbouwsector in Overijssel 1998-2013 en trendlijn tot 2030

Bron: BIRO

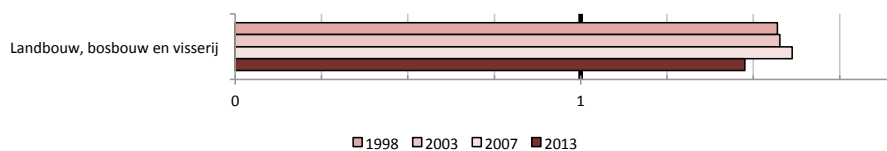
Groei componenten periode 1998-2013

Bron: BIRO

Over / ondervertegenwoordiging ten opzichte van Nederland 1998-2013

(<1 is ondervertegenwoordiging, >1 is oververtegenwoordiging)

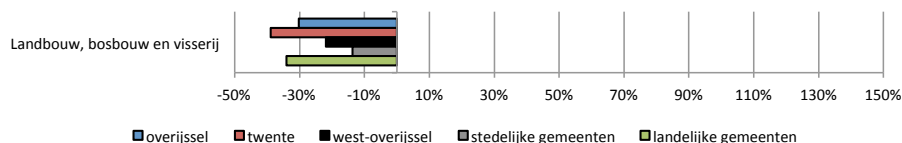

Bron: BIRO

Groei uitgesplitst naar verschillende regio's

West-Overijssel is de COROP's Noord- en Zuidwest Overijssel.

Stedelijk gebied is de gemeenten Almelo, Borne, Deventer, Enschede, Hengelo, Kampen, Oldenzaal, Zwolle

Bron: BIRO

Categorisering naar groei en vertegenwoordiging

	ondervertegenwoordiging	oververtegenwoordiging
Negatieve lokale groei component		Landbouw
Positieve lokale groei component		

De landbouwsector is historisch gezien een dominante sector in Overijssel. Het aantal arbeidsplaatsen neemt echter al jaren af, dit is overigens een ontwikkeling die in heel Nederland zichtbaar is.

Een vergaande automatisering en schaalvergroting zorgen voor een hoge arbeidsproductiviteit en zijn daarmee de oorzaak van het dalend aantal arbeidsplaatsen.

Toekomst

01 Doorzettende schaalvergroting zorgt voor grotere bedrijven en minder arbeidsplaatsen

De afgelopen decennia is sprake van een trend van schaalvergroting en daarmee samenhangend een daling van het aantal arbeidsplaatsen. Deze trend zal in de toekomst doorzetten (o.a. TL landbouw en ROA)

02 . Nieuw Europees beleid inzake de melkquotering, de inkomensondersteuning en milieuregelgeving zorgt mogelijk voor extra opschaling.

Het is goed mogelijk dat de vermindering van het aantal boeren groter is dan het gemiddelde van de afgelopen jaren (namelijk 3%). Europese regelgeving leidt vermoedelijk tot een extra impuls aan de opschaling.

03 Aandacht voor biologische en lokale voedselproductie biedt nieuwe mogelijkheden

De aandacht voor biologisch en lokaal geproduceerd voedsel is al enige jaren zichtbaar. Overijssel heeft een relatief klein aandeel boerenbedrijven in deze markt. Op dit moment profiteert Overijssel dus niet optimaal van deze trend, maar het betekent ook dat het groeipotentieel groot is.

04 Landbouwsector in Overijssel is minder sterk verbreed dan in Nederland

De landbouwsector is in vergelijking met Nederland als geheel minder verbreed naar andere activiteiten zoals zorg en recreatie (LEI). Dit betekent dat boeren meer afhankelijk zijn van ontwikkelingen op de landbouwmarkt. Echter, ook hier is hierdoor een relatief groot groeipotentieel aanwezig.

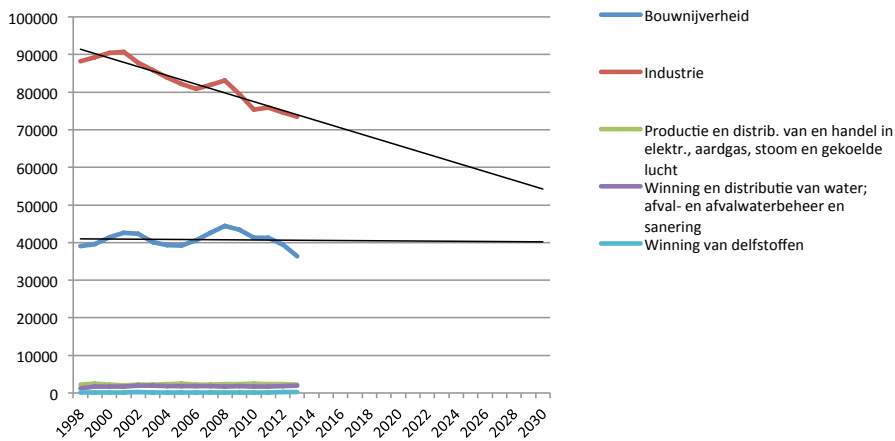
05 Overijsselse ondernemers in de landbouwsector zijn relatief oud en het vinden van opvolging is lastig

Overijsselse agrarische ondernemers zijn relatief oud. Ze kunnen ook lastig opvolging vinden voor hun bedrijf. Uiteindelijk werkt dit schaalvergroting in de hand en zorgt dit voor een extra verlies aan arbeidsplaatsen. Het minder meegaan met nieuwe trends, zoals beschreven in punt 4 en 5 wordt overigens hiermee in verband gebracht (Vrolijk, 2011)

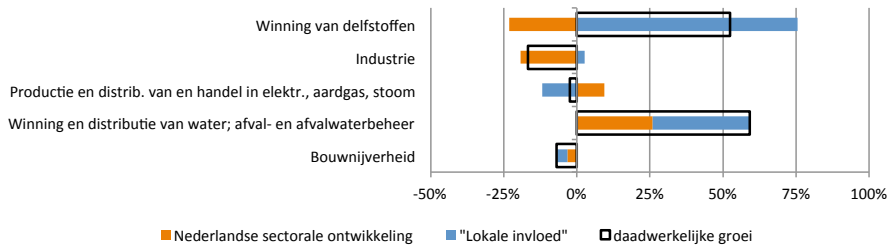
Overigens dient bij het bovenstaande aangetekend te worden dat een vermindering van arbeidsplaatsen niet betekent dat het economisch belang van de sector ook minder wordt. Door automatisering is de arbeidsproductiviteit van de landbouwsector de afgelopen decennia sterk verbeterd,

Datasheet arbeidsmarkt industriesector
Ontwikkeling van de sector industrie in Overijssel 1998-2013

Bron: **BIRO**

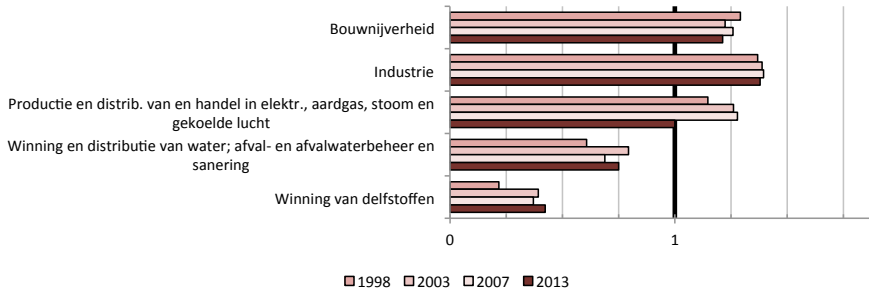
Groei componenten periode 1998-2013

Bron: **BIRO**

Over / ondervertegenwoordiging ten opzichte van Nederland 1998-2013

(<1 is ondervertegenwoordiging, >1 is oververtegenwoordiging)

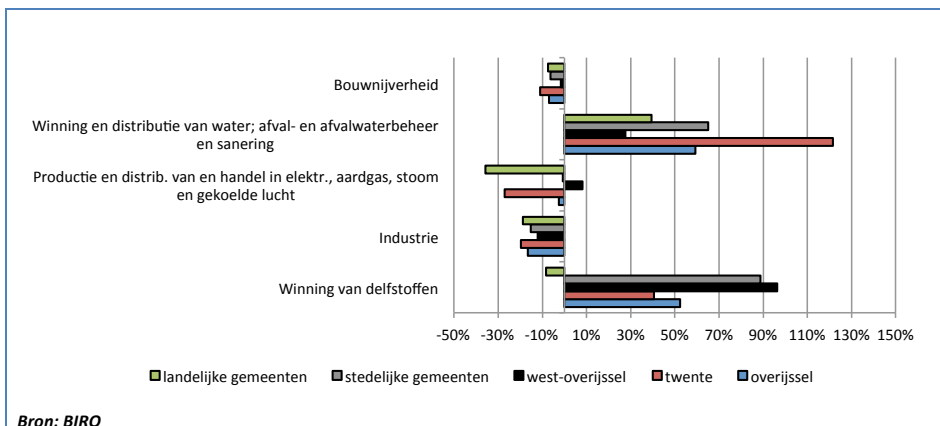

Bron: **BIRO**

Groei uitgesplitst naar verschillende regio's

West-Overijssel is de COROP's Noord- en Zuidwest Overijssel.

Stedelijk gebied is de gemeenten Almelo, Borne, Deventer, Enschede, Hengelo, Kampen, Oldenzaal, Zwolle

Bron: **BIRO**

Categorisering naar groei en vertegenwoordiging

	ondervertegenwoordiging	oververtegenwoordiging
Negatieve lokale groeicomponent		Bouwnijverheid Electriciteit
Positieve lokale groeicomponent	Water Winning delfstoffen	industrie

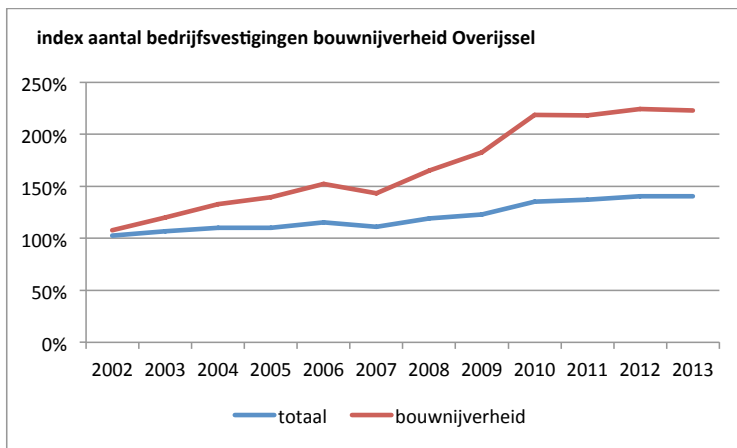
De grootste sectoren binnen de industriesector zijn de Industrie en Bouwnijverheid. Deze sectoren zijn beide, net zoals in de rest van Nederland, gekrompen in de afgelopen 16 jaar. De bouw is harder gekrompen dan verwacht had mogen worden op grond van de Nederlandse ontwikkelingen. De industrie is minder hard gekrompen. Relatief gezien zijn de sectoren industrie en bouw het hardst gekrompen in Twente. Zowel de industrie als de bouwnijverheid zijn in vergelijking Nederland oververtegenwoordigd in Overijssel. Deze oververtegenwoordiging is ook vrij constant.

De toekomst

01 Bouw: toekomst eenmansbedrijven is onzeker

De crisis heeft de bouwsector hard geraakt. Een van de gevolgen is dat veel werknemers ontslagen zijn en voor zichzelf zijn begonnen. Het aantal bedrijfsvestigingen is dan ook zeer hard gestegen vanaf 2007 in vergelijking met het totaal aantal bedrijven. In 2010 vlakt dit weer af, waarschijnlijk omdat toen de belangrijkste gevolgen van de crisis duidelijk waren.

Er wordt wel gesteld dat deze ontwikkeling veel werkloosheid binnen de sector heeft gemaskeerd, aangezien het niet zeker is dat deze ZZP'ers voldoende verdienen met hun bedrijf. Het is daarom mogelijk dat in de komende jaren alsnog veel arbeidsplaatsen zullen verdwijnen in deze sector.

02 Bouw: ontwikkelingen op de overijsselse huizenmarkt onvoorspelbaar en op lange termijn waarschijnlijk niet gunstig voor de bouwsector

De economische crisis heeft er voor gezorgd dat er minder gebouwd is, er waren simpelweg minder opdrachtgevers die genoeg geld hadden om een huis/huizen te laten bouwen. Het is logisch om aan te nemen dat dit effect deels zal verdwijnen als de crisis afneemt, hoewel men niet verwacht dat het niveau van voor de crisis terug zal keren.

Echter, in een deel van Overijssel, met name in het landelijke en oostelijke deel, wordt demografische krimp voorspeld: Er komen minder jonge mensen bij en op de lange termijn zal het inwonertal gaan dalen. Dat betekent dat er minder nieuwe huizen nodig zijn, een ontwikkeling die nu al zichtbaar is in de afnemende nieuwbouwplannen van gemeenten. De markt voor vervangingsbouw en verbouwingen wordt belangrijker. Dit betekent dat een eventueel herstel na de crisis niet per se duurzaam zal zijn als de bouwsector niet inspeelt op deze nieuwe situatie. .

Overijssel heeft een relatief grote Bouwnijverheid. In combinatie met de lokale krimp betekent dit mogelijk extra gevolgen voor Overijssel.

03 Maakindustrie: gebrek aan gekwalificeerde arbeidskrachten zorgt mogelijk voor vertrek/krimpen bedrijven

Landelijk is al enige tijd een tekort aan gekwalificeerde arbeidskrachten binnen de technische industrie. Op de korte termijn betekent dit een gunstige arbeidsmarkt voor gekwalificeerd personeel. Echter, op de lange termijn wordt gewaarschuwd voor een verminderde concurrentiekracht van Nederlandse bedrijven en het weglekken van bedrijvigheid en het verminderen van innovatiekracht.

Overijssel kan, door het relatief hoge aandeel maakindustrie, hier relatief veel last van hebben.

04 Industrie: productie verdwijnt uit traditionele lage lonenlanden, gevolgen nog niet duidelijk

Veel van de productie binnen de industrie is de afgelopen eeuw verplaatst naar lage-lonenlanden in Europa en Azië. Veel van deze 'traditionele' bestemmingen worden minder goedkoop door verbeterde sociaal-economische omstandigheden. Hoewel veel productie zich weer verplaatst naar andere (nieuwe) lage-lonenlanden wordt ook voorspeld dat een deel van de productie mogelijk weer terug zal keren naar Nederland. Dit wordt gekoppeld aan een nieuwe belangstelling voor meer lokaal geproduceerde goederen en aandacht voor de slechte werkomstandigheden in lage-lonenlanden.

05 High-tech / maakindustrie: Overijsselse bedrijven zijn relatief sterk in R&D

Binnen Nederland doet Overijssel, en dan met name Twente, het relatief goed wat betreft (investeringen in) Research & Development. Het is daarmee aannemelijk dat de industriële sector in Overijssel en Twente hier ook op de lange duur van kan profiteren. [WAAR BASEER JE DIT OP? Dit](#)

komt uit een trendverkenning denk ik (economie vermoed ik, of kennis?)

06 Gehele industriële sector: technologische ontwikkelingen zullen naast laaggeschoolde arbeid ook hogergeschoolde arbeid deels overbodig maken

 Niet alleen het wegtrekken van productie naar lage-lonenlanden heeft in de afgelopen decennia voor een vermindering van het aantal arbeidsplaatsen gezorgd. Technologische innovaties hebben de arbeidsproductiviteit verhoogd en daarmee ook de behoefte aan laaggeschoolde arbeid verlaagd. Het is te verwachten dat deze trend, voorzover mogelijk, door zal zetten. Echter, de automatisering is zo ver gevorderd dat men verwacht dat ook middenklassebanen deels zullen gaan verdwijnen.

07 Koppeling 5 en 6: dit betekent wel dat overijsselse bedrijven inde voorhoede van automatisering kunnen zitten. Het aantal arbeidsplaatsen daalt misschien, maar daar komt hogere winst en high-techbanen voor in de plaats.

08 gehele industriële sector: er is geen (coherent) overheidsbeleid gericht op het ruimte geven aan opkomende sectoren

 De WRR signaleert dat het Nederlandse overheidsbeleid gericht op de sectoren die het traditioneel goed doen ('backing the winners'). Er wordt niet bewust een omgeving gecreeerd welke een voedingsbodem biedt voor innovatie vanuit onverwachte hoek. Overijssel is traditioneel sterk in innovatie en heeft daarmee wel voedingsbodem hiervoor. Echter, wanneer andere landen (en regio's) wel een meer algemeen innovatiebeleid voeren is er de kans dat Overijssel dit concurrentievoordeel verliest.

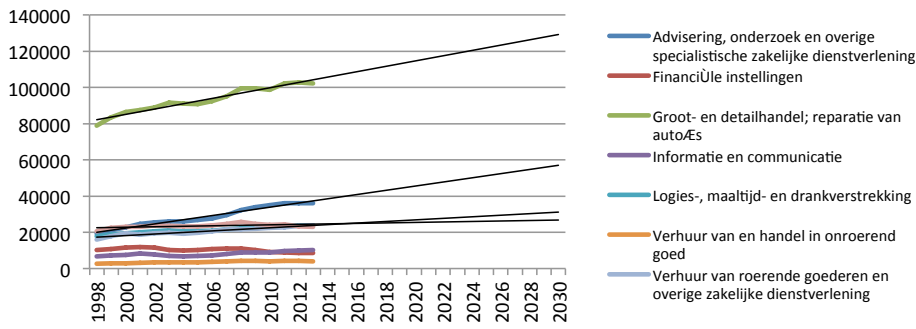
09 Aansluitend op 08: er is weinig landelijk beleid gericht op een brede, veerkrachtige economie.

 Volgens de WRR is een brede, veerkrachtige economie de sleutel om eventuele (onvoorspelbare!) economische klappen te boven te kunnen komen als regio. Een regio is veerkrachtig bij een gevarieerd en goed bereikbaar aanbod van banen. Nederland kent op dit moment geen actief beleid om hiervoor te zorgen. Dit kan er voor zorgen dat regio's die traditioneel gespecialiseerd zijn en perifeer liggen, zoals Twente, mogelijk relatief hard getroffen worden door een crash in een bepaalde sector.

10 Aansluitend op 08: topsectorenbeleid dekt slechts een klein deel van de overijsselse economie

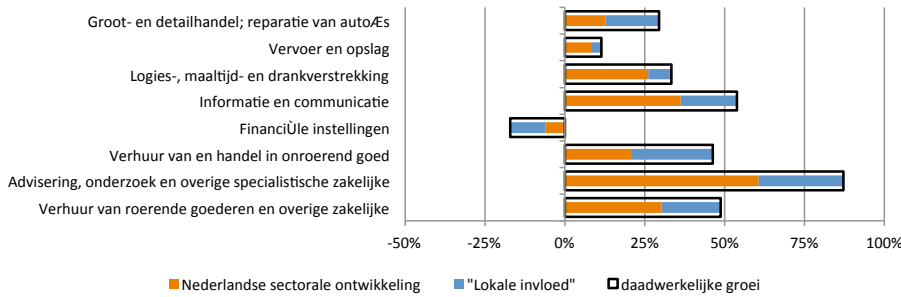
 Het rijksbeleid rond innovatie en industrie dekt een relatief klein deel van de Overijsselse economie. Voor Overijsselse bedrijven betekent dit dat ze minder profiteren van rijksbijdragen en subsidies dan in sommige andere sectoren. Dit kan er voor zorgen dat de verschillen tussen regio's groter worden.

Datasheet arbeidsmarkt commerciële dienstverlening
 Ontwikking van de sector Commerciële Dienstverlening in Overijssel 1998-2013

Bron: **BIRO**

Groei componenten periode 1998

Bron: **BIRO**

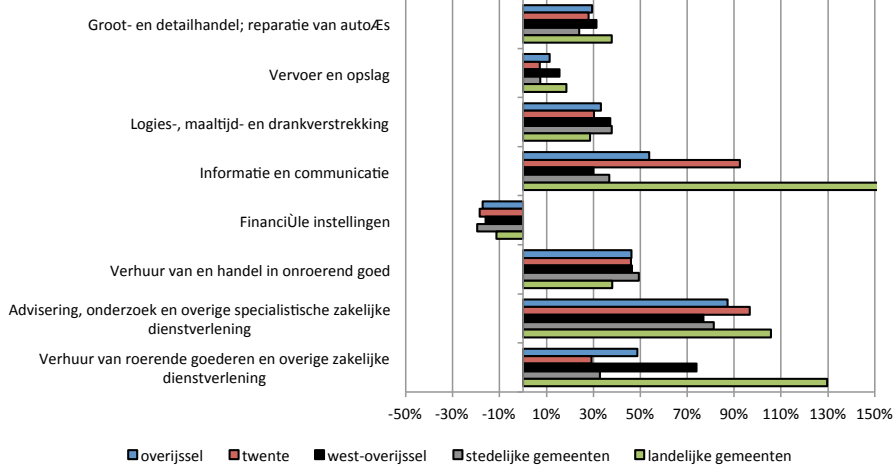
Over / ondervertegenwoordiging ten opzichte van Nederland 1998-2013
 (<1 is ondervertegenwoordiging, >1 is oververtegenwoordiging)

Bron: **BIRO**

Groei uitgesplitst naar verschillende regio's
 West-Overijssel is de COROP's Noord- en Zuidwest Overijssel.

Stedelijk gebied is de gemeenten Almelo, Borne, Deventer, Enschede, Hengelo, Kampen, Oldenzaal, Zwolle

Bron: BIRO

Categorisering naar groei en vertegenwoordiging

	ondervetegenwoordiging	overvetegenwoordiging
Negatieve lokale groeicomponent	Financiële instellingen	
Positieve lokale groeicomponent	Advisering, onderzoek en overige specialistische zakelijke dienstverlening Informatie en communicatie Logies-, maaltijd- en drankverstreking Verhuur van en handel in onroerend goed Verhuur van roerende goederen en overige zakelijke dienstverlening Vervoer en opslag	Groot- en detailhandel; reparatie van auto's

De commerciële dienstverlening is, afgezien van de financiële sector, de afgelopen jaren sterk gegroeit. Twente heeft het goed gedaan op het gebied van Informatie en communicatie en Advies en onderzoek. West-Overijssel doet het goed op het gebied van verhuur van roerende goederen.

Opvallend is de sterke groei op het platteland van bijna alle sectoren. Hier speelt mee dat over het algemeen minder bedrijven op het platteland zijn, waardoor een kleine groei relatief veel invloed heeft.

Traditioneel is de commerciële dienstverlening ondervetegenwoordigd binnen Overijssel. Echter, de laatste 16 jaar heeft elke sector, behalve de financiële instellingen, een forse lokale groeicomponent, de sectoren groeien in Overijssel dus harder dan in Nederland. Daarmee wordt de ondervetegenwoordiging steeds kleiner.

De toekomst

01 Groot deel dienstensector: sterke lokale groeicomponent

Ten opzichte van Nederland als geheel groeien delen van de dienstensector een stuk harder. Voorbeelden zijn advies & onderzoek en informatie en communicatie, waar een grote groei gecombineerd wordt met een grote lokale component. Dit zijn ook sectoren waarin op dit moment allerlei ontwikkelingen gaande zijn en die een sterk toekomstperspectief hebben.

02 *vrijetijdssector: toename gepensioneerden, doelgroep neemt toe*

 De vergrijzing in Nederland zorgt er voor dat het aantal gepensioneerden toeneemt. Deze groep is een relatief grote consument van de vrijetijdssector. Ook is het een groep die relatief vaak binnen Nederland blijft voor de vakanties. Overijssel doet het, ondanks dat ze zichzelf profileert als een bijzondere, groene en recreatieve regio, mee met de algemene Nederlandse ontwikkeling aan groei. Het ligt dus niet voor de hand dat Overijssel extra zal profiteren.

03 *Groot deel van de commerciële dienstverlening: ook hier zal een toename van de automatisering leiden tot een stijging van de arbeidsproductiviteit*

 In de dienstensector is het lastiger om de arbeidsproductiviteit te laten stijgen dan in de industriesector (de zgn. wet van Baumol). Het werk is niet mechaniseerbaar en zeker bij de meer arbeidsintensieve diensten zoals advieswerk en de horeca ook lastig te automatiseren. Daarom is historisch gezien het verlies aan banen door technologische ontwikkelingen lager dan in de industrie en wel te automatiseren diensten. Echter, ook hier is de laatste jaren sprake van automatisering, zo verplaatsen banken steeds meer hun dienstverlening naar het internet en maken bijvoorbeeld restaurants gebruik van tablets om klanten zelf bestellingen op te laten nemen. Deze ontwikkeling zal doorzetten en dus zal ook in deze sector uiteindelijk de productiviteit stijgen en daaraan gekoppeld waarschijnlijk het aantal banen dalen.

Hoe hard is de stelling dat digitalisering tot centralisering leidt? Ik ken er geen studie naar HP,--- Ik eigenlijk ook niet, ook niet na wat zoekwerk – ik heb dit stuk dus geschraapt [MAAR KOMT WEL DICHT BIJ VERHAAL DAT KENNISWERKERS ELKAAR OPZOEKEN TOCH?](#)

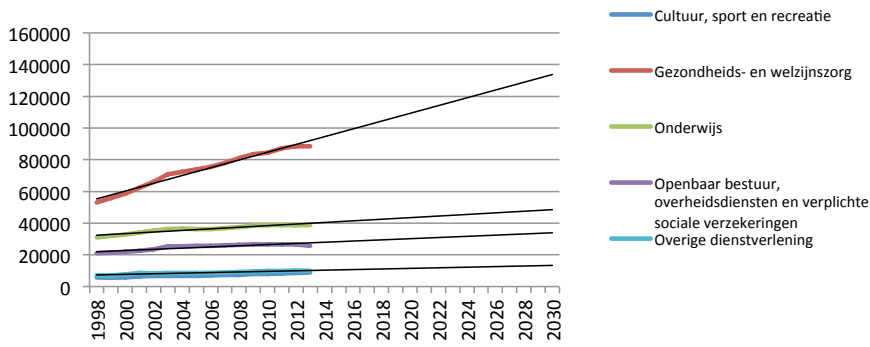
04 *Vervoer en opslag: concurrentie van oost-europese werknemers*

 Al enige tijd hebben Nederlandse transportbedrijven te maken met concurrentie uit oost-europa. Ook huren Nederlandse bedrijven Oost-europese werknemers in (al dan niet via oost-europese dochterbedrijven).

05 *Detailhandel: opkomst webwinkels raakt de traditionele winkels*

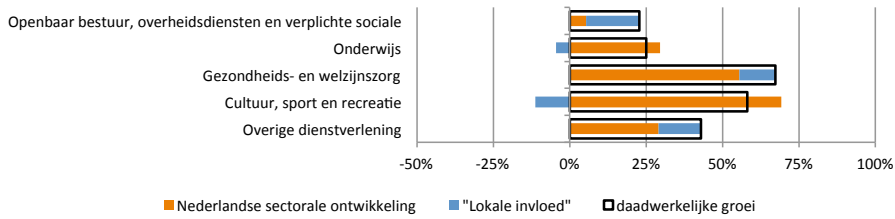
 Met de opkomst van het winkelen via het internet hebben traditionele 'stenen' winkels het lastig. Webwinkels hebben over het algemeen minder personeel. Daarnaast is de dienstverlening van de grotere bedrijven sterk gecentraliseerd in enkele distributiecentra. Gecombineerd met de recente economische crisis betekent dit dat veel winkels het lastig hebben (**cijfers winkelleegstand?**) en dat veel werkgelegenheid verdwijnt uit de stads- en dorpscentra. Hiertegenover staat wel een toename van de werkgelegenheid in de transportsector en, sterk geconcentreerd, in de logistiek (in de distributiecentra) (**refereren aan DC van whekamp?**). Deze ontwikkeling zal de komende jaren naar verwachting alleen maar sterker worden.

Datasheet arbeidsmarkt niet-commerciële dienstverlening
 Ontwikkeling van de sector Commerciële Dienstverlening in Overijssel 1998-2013

Bron: BIRO

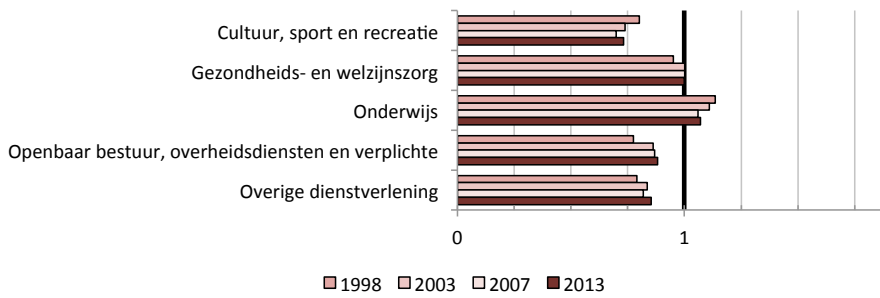
Groei componenten periode 1998-2013

Bron: BIRO

Over / ondervertegenwoordiging ten opzichte van Nederland 1998-2013

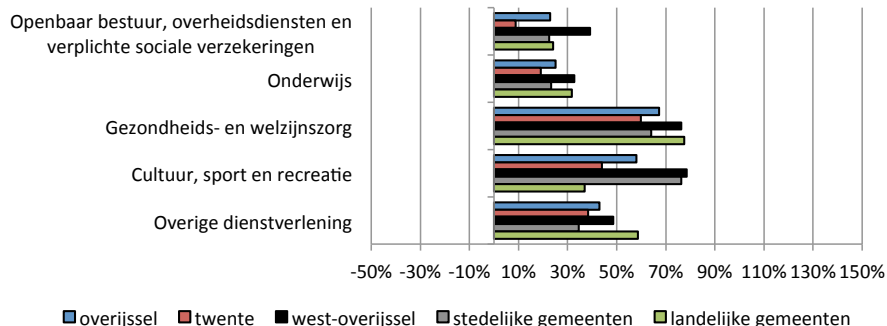
(<1 is ondervertegenwoordiging, >1 is oververtegenwoordiging)

Bron: BIRO

Groei uitgesplitst naar verschillende regio's

West-Overijssel is de COROP's Noord- en Zuidwest Overijssel. Stedelijk gebied is de gemeenten Almelo, Borne, Deventer, Enschede, Hengelo, Kampen, Oldenzaal, Zwolle

Bron: BIRO

Categorisering naar groei en vertegenwoordiging

	ondervertegenwoordiging	oververtegenwoordiging
Negatieve lokale groeicomponent		
Positieve lokale groeicomponent	Cultuur, sport en recreatie Gezondheids- en welzijnszorg Openbaar bestuur, overheidsdiensten en verplichte sociale verzekeringen Overige dienstverlening	Onderwijs

De niet-commerciële dienstverlening bestaat uit de gezondheidszorg, het onderwijs en het openbaar bestuur. Alle sectoren zijn stevig gegroeid de laatste 16 jaar. Overijssel heeft hier grotendeels de Nederlandse ontwikkeling gevolgd. De sectoren cultuur, sport en recreatie en het onderwijs zijn minder hard gegroeid dan in Nederland als geheel. Alle sectoren zijn in West-Overijssel harder gegroeid dan in Twente. Een oorzaak hiervan kan zijn dat veel van de overheidsdiensten geconcentreerd zijn in Zwolle.

De toekomst

De niet-commerciële dienstverlening is een bijzondere verzameling sectoren omdat ze niet aan marktwerking onderhevig is, maar dat politieke beslissingen en daarmee maatschappelijke trends en voorkeuren een belangrijk deel van de ontwikkelingen bepalen. Meer algemene ontwikkelingen als productiviteitsverhoging, gebruik van ICT, maar ook demografische ontwikkelingen spelen natuurlijk wel een rol, zeker in de hoeveelheid arbeid die nodig is. Een gevolg is dat ontwikkelingen in deze sector niet per se langdurige trends hoeven te volgen. Ontwikkelingen zijn dus (nog) onvoorspelbaar(der).

01 Zorgsector: grote veranderingen in het zorgstelsel zorgen voor grote verschuivingen

In 2015 wordt een groot deel van de zorg door het rijk overgeheveld naar de gemeenten. Zij kunnen, is de motivatie beter aansluiten bij de lokale behoeften. Dit moet ook een besparing opleveren, de gemeenten krijgen dan ook minder budget hiervoor. Gecombineerd met het feit dat de gemeenten (alleen of in groepsverband) de zorg opnieuw zal gaan inkopen betekent dit dat geen enkele zorgaanbieder zekerheid heeft over de hoeveelheid werk er is in 2015, het enige dat zeker is, is dat over de gehele linie er een stuk minder werk zal zijn door de bezuinigingen. Het aantal arbeidsplaatsen binnen de zorg zal dus flink afnemen. Binnen de zorg zijn relatief veel vrouwen werkzaam, omdat binnen de zorg veel mogelijkheden zijn voor parttime werk. Voor deze groep is het, gezien hun specifieke achtergrond en mogelijkheden tot werken, niet direct duidelijk waar ze alternatief werk zullen vinden.

02 Zorgsector: demografische veranderingen zorgen voor meer behoefte aan zorg

 Nederland vergrijst, net zoals heel West-Europa. Ontwikkelingen in de medische wereld zorgen ervoor dat mensen langer kunnen leven. Er zijn dus meer ouderen, die waarschijnlijk ook meer zorg nodig hebben. Dit zal zorgen voor een stijging van het aantal arbeidsplaatsen in de zorg. **(bijvoegen kaarten / grafieken van vergrijzing, HP heeft dit liggen.)**

03 Zorg en overheidsdiensten: politieke en maatschappelijke focus op de participatiemaatschappij maakt behoefte aan formele arbeid in bepaalde sectoren kleiner

 De landelijke politiek stimuleert de ontwikkeling van een zgn. participatiesamenleving. Mensen moeten meer voor elkaar (buren, familie) gaan doen. Dat betekent dat op het gebied van zorg, maar ook op het gebied van overheidsdiensten, minder behoefte zal zijn aan de (betaalde) diensten die deze sectoren leveren. Overijssel kent, zeker in de meer landelijke delen, al een traditie van participatie (noaberschap), maar gezien het regionale karakter van de arbeidsmarkt zullen de effecten overal zichtbaar zijn.

04 Gehele niet-commerciële dienstverlening: huidige bezuinigingen zullen nog lang voelbaar blijven

 De politiek heeft onder invloed huidige financiële crisis flinke bezuinigingen doorgevoerd in aan de overheid gelieerde sectoren. Het is maar de vraag of deze bezuinigingen weer ongedaan gemaakt zullen worden als de crisis is beëindigd. Dat betekent dat de gevolgen van de bezuinigingen mogelijk langer doorwerken dan in marktgestuurde sectoren. De bezuinigingen op het ambtenarenapparaat zullen daarom de komende tijd nog veel voorkomen (ROA).

05 Cultuursector: extra bezuinigingen door relatief grote bezuinigen op cultuursubsidies

 Gerelateerd aan punt 04 is ook in de cultuursector stevig bezuinigd op de subsidies die organisaties ontvangen. Deze bezuinigingen waren relatief groot. Veel organisaties hebben dan ook flink moeten snijden in hun personeelsbestand of zijn opgehouden te bestaan. Een aantal organisaties heeft een (succesvolle) overstap weten te maken naar het halen van geld uit de markt, de negatieve effecten zijn dan ook niet overal even groot. **(eventueel aanvullen met cijfers/bronnen uit cultuurverkenning (HP))**

06 Onderwijs: demografische veranderingen zullen lokaal zorgen voor minder behoefte aan onderwijs

 De al eerder genoemde vergrijzing gaat in een aantal regio's samen met ontgroening: er zijn zowel absoluut als relatief gezien minder kinderen en jongeren. Dit speelt voornamelijk in landelijke gebieden, in de steden is voorlopig nog sprake van een groei van het aantal kinderen. Lokaal zal dit dus betekenen dat er ook minder behoefte is aan basis- en later ook middelbaar onderwijs. Het regionale karakter van de arbeidsmarkt dempt de effecten enigszins. Maar omdat de effecten in de toekomst steeds groter worden zal op den duur regionaal minder behoefte zijn aan onderwijs op basis- en middelbaar niveau.

Een mogelijke compensatie komt vanuit concepten als 'een leven lang leren'. Er is een trend zichtbaar waarin werknemers tijdens hun carrière zich door middel van onderwijs en cursussen blijven ontwikkelen. De WRR heeft onlangs het advies uitgebracht om de mogelijkheden hiervoor nog verder te ontwikkelen, zodat ook ZZP-ers en werknemers die van hun werknemer de mogelijkheid hiervoor niet krijgen ook gemakkelijker toegang tot onderwijs hebben. De benodigde vaardigheden voor het geven van onderwijs aan volwassenen verschillen van de vaardigheden nodig voor het geven van onderwijs aan kinderen en jongeren. Niet iedereen zal dan ook de overstap kunnen maken.

07 Gehele niet-commerciële dienstensector: stijging arbeidsproductiviteit lastig te realiseren, aantal arbeidsplaatsen zal niet (sterk) dalen

 In de dienstensector is het lastiger om de arbeidsproductiviteit te laten stijgen dan in de industriële sector (de zgn. ziekte van Baumol). Het werk is niet mechaniseerbaar en zeker bij de meer arbeidsintensieve diensten zoals de zorg en het onderwijs is ook automatisering lastig, dit geldt voor een groot deel van de niet-commerciële dienstverlening. Daarom is historisch gezien het verlies aan banen door technologische ontwikkelingen lager in de industrie en wel te automatiseren diensten. Echter, ook hier is de laatste jaren sprake van automatisering, vooral door het verplaatsen van diensten naar het internet (zoals het registreren bij een nieuwe gemeente en het aanbieden van onderwijs via internet). Deze ontwikkeling zal doorzetten, zo is de verwachting dat de zorg verder zal automatiseren via het gebruik van domotica, tablets en in de verdere toekomst robots. Ook in deze sector zal dus uiteindelijk de productiviteit stijgen en daaraan gekoppeld waarschijnlijk het aantal banen dalen.

Minnema 19-5-2014 23:00

Verwijderd:

